

IMOM AL-BUXORIY SHAXSI HAMDA MAQBARASIGA NAZAR

Jabborova Farangiz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8107269>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Imom al-Buxoriy hazratlarining ilmiy hayot yo'li, hamda Samarqanddagi maqbarasining o'ziga xos jihatlari muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: al-Buxoriy, maqbara, islom dini, hadis.

KIRISH

Islom diniga hissa qo'shgan allomalar, yani Islomga qabul qilingan va musulmon bo'lgan kishilar, dunyoda ko'p miqdorda joylashganlar. Ularning bir qismi aralashuvlar va konfliktlar sababli vatanidan o'tirish zarurati his etganlar, boshqalari esa dini va ma'naviyotiy taraqqiyotlarga ega bo'lish uchun Islomga qarashdi. Islom diniga hissa qo'shgan allomalar odatda Quroni Karimni o'qib tushuntirib, namoz va roza tutish, zokat berish va hajj bajramini bajarish bilan shug'ullanadilar. Ularning hayoti Islomning 5 asosiy amalidan iborat bo'lib, ularning amaliy faoliyatlarida ham bu asosiy amallarni bajarishga harakat qiladilar.

ASOSIY QISM

Imom Al-Buxoriy, islom dinining muhim mutafakkiri va hadis rivoyatchisi bo'lib mashhur bo'lgan shaxsdir. Uning asli ismi Abu Abdullah Muhammad ibn Ismoil ibn Ibrahim ibn Mughira al-Buxoriydir. Imom Al-Buxoriy kitobi, Islom dinining asosiy manbalari bo'yicha o'rganishni xohlovchilar uchun juda muhimdir. Bu kitob Islom diniga qo'shgan hissalar haqida ko'proq ma'lumot topish uchun yaxshi bir manba sifatida qabul qilinadi va bu sababli shuningdek, Islom dini tarixidagi eng muhim manbalardan biri sifatida tan'g'implangan.

Imom Al-Buxoriy 810 yilda Buxoroda tug'ilgan. Otasi Ibrahimning hammasi o'qishga intilgan bolalari bor edi. U yoshida Qur'on o'rganib, tarix va fiqh sohasida mashg'ul bo'ldi. Al-Buxoriyning mashhur asari "Al-Jami al-Sahih" (Sahih al-Buxoriy) hadislardan tuzilgan ko'p qismlarni o'z ichiga oladi. Bu kitob islom ummati uchun ko'p bosqichda ahamiyat kasb etgan. Shuningdek, Imom Al-Buxoriy "Al-Adab al-Mufrad" (Individual Behavior) deb nomlanadigan kitobni ham yozdi. Bu kitobda insonlarning bir-birlari bilan muloqot qilish usullari, insonlar orasidagi munosabatlar, halol va haramliklar haqida ma'lumotlar berilgan.

Imom Al-Buxoriy islom dinining o'zida malakali bo'lgan mutafakkir va ilmiy odam edi. U yozgan kitoblari islom dinining tarixiy, fiqhiy, hadis va lug'at asoslari bo'lib, ushbu sohalarda o'zining ilmiy qobiliyatini namoyish etgan. Al-Buxoriyning ijodi ham juda yuqori bo'lganligi sababli, uning kitoblari dunyo bo'ylab tarqalgan. Uning kitoblari arab, pers va boshqa tillarda tarjima qilingan va hali ham ko'p kishilarga yordam beradi. Oxirida aytib o'tishimiz mumkinki, Imom Al-Buxoriy islomning rivojiga katta ta'sir ko'rsatgan mutafakkirlardan biridir. Uning yozgan kitoblari dunyo bo'ylab ko'p o'qiladi va uni ilmiy tadqiqotlar uchun manba sifatida foydalaniladi.

Imom Al-Buxoriy, Islom diniga qo'shgan hissalarining eng ma'lumiy va muhim bazalari bilan mashhur bo'lgan bir qismidir. Uning "Sahih al-Buxoriy" deb nomlanuvchi kitobi, Islom dinining asosiy manbalari qatorida hisoblanadi va bu kitob Musulmonlar uchun eng muhim hadislar to'plamiga kiradi. Al-Buxoriy, 810 yilda Toxariston shahrida tug'ilgan va 870 yilda Samarqandda vafot etgan. Uning hayoti boyicha ma'lumotlar juda kam, ammo uning Islom diniga qo'shgan hissalarining maqbuliyati va ahamiyati dunyo bo'ylab tan'g'implangan. Sahih al-Buxoriy hadis to'plami, Qur'on bilan birga Islom dini tarixidagi eng muhim manbalardan biridir.

Al-Buxoriy kitobida, Muhammaddan olgan hadislarini to'playdi va ularga sharh beradi. Bu hadislar Islom dini tarihi bo'yicha yuqori darajali ilm-fanniy tadqiqot sifatida hisoblanadi. Sahih al-Buxoriy'dagi hadislar Qur'on bilan birga islom dini tarixidagi eng muhim manbalardan biri sifatida qabul qilinadi va bu kitobda ommaviy davlat xalifalari davrida yozilgan 7 mingdan ko'proq hadis bor.

Imom Al-Buxoriyning hadislar to'plami, islom dini uchun ahamiyatli bo'lgan muhim manbalardan biridir. Bu to'plamda ko'plab amaliy masalalar, ibodatlar va shariat qoidalari haqida ma'lumotlar mavjud. Bu hadislar Islom dini tarixidagi eng muhim manbalardan biri deb hisoblanadi. Imom Al-Buxoriyning hadislar to'plami Islom dini asoschisi Muhammad sollallohu alayhi vasallamning hayoti, faoliyati va gaplari haqida ham ko'plab ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Bu to'plamda ko'p narsalarni o'rganish mumkin, masalan, zikr va duolar, huquqiy masalalar, ish va odob-axloq qoidalari kabi.

Imom al-Buxoriy maqbarasi ham nafaqat sayyohlar orasida balki butun islom olamida mashhur inshootlardan biridir. Uning nomi butun Sharq olamida mashhur bo'lib, u eng buyuk xudojo'ylarning biridir. Uning Hadislar to'plamida Payg'ambarimiz (s.a.v) aytganlari va hayotliklaridagi u bilan bog'liq hikmatlarga boy voqea-hodisalarga doir 600 000 dan ziyod qo'lyozmalar qoldirgan. Imom al-Buxoriy azaldan ilm fan va madaniyat ravnaqida mashhur ulamo bo'lib, muhaddislarning imomi, Hadis ilmining sultoni hisoblangan. Siyob bozori ham nafaqat Samarqand shahri, balki O'zbekiston va Markaziy Osiyoning eng qadimiy va yirik bozori hisoblanadi. Bozorning hududi 7 gektarni tashkil etadi. Siyob bozori sayyohlar eng ko'p tashrif buyuradigan joylardan biridir. Uning nomi shaharning tarixiy-geografik tumanlaridan biri - Siyob, shuningdek, bozor yaqinidan oqib o'tuvchi Siyob kanali nomiga qo'yilgan. "Siyob" so'zi fors-tojikchadan tarjima qilinsa "siyoh ob" – "qora suv/daryo" ma'nosini beradi. Azim shahar haqida yaxlit tasavvurga ega bo'lish uchun bu ma'lumotlar kamlik qiladi, albatta. Bejiz bu ko'hna kentni borib ko'rish shart bo'lgan dunyodagi 10 ta shahardan biri sifatida e'tirof etilgani yo'q.

References:

1. Oltin silsila: Sahihul Buxoriy - T.: Hilol Nashr, 2012.
2. Hadis: Al-Jome'as-sahih (Ishonchli to'plam) Arabchadan A. Abdulloh tarjimasi. - T.: Qomuslar Bosh Tahririyati, 1992.
3. O'zME Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil